

Medel och målsättning för forskning inom socialvård

Per Bjurulf

Riksbanksfondens verksamhet bör ge större möjligheter till ökat stöd åt en vårdorienterad forskning inom social- och arbetsvården. Teamen för en sådan tvärvetenskaplig forskning bör rekryteras från universitet, högskolor och praktiskt verksamma socialarbetare, som ett led i att skapa forskningsresurser på social-högskolorna.

Per Bjurulf är professor i socialmedicin vid universitetet i Umeå.

Från åtskilliga håll har påpekats att en förutsättning för att resurserna inom de sociala vårdområdena skall kunna användas på effektivare sätt är att utvecklingsarbetet i större utsträckning än nu baseras på forskning. Det behövs omfattande bearbetningar av klientmaterial för att utveckla och värdera metoderna inom dessa vårdområden.

Vilka medel står idag tillbuds för denna typ av utvecklingsarbete?

I de större städerna finnes redan tvärvetenskapliga team, som driver sin verksamhet delvis med hjälp av anslag från kommunalt håll. Det förefaller också rimligt att huvudmannen, som naturligt led i planeringsverksamheten, bekostar de smärre projekt som har direkt anknytning till det fortlöpande arbetet.

En av de största anslagskällorna för social forskning torde emellertid för närvarande vara den jubileumsfond som instiftades vid riksbankens 300-års jubileum.

Riksbankens jubileumsfond

1968 publicerades en redovisning för fondens

verksamhet¹). Av denna framgår att fonden skall understödja forskning som avser effekten på samhälle och individ av de tekniska, ekonomiska och sociala förändringarna.

Fonden skall stödja såväl grundforskning som tillämpad forskning dock ej industriellt utvecklingsarbete.

Som exempel på lämpliga forskningsobjekt nämnes problem i samband med social anpassning och yrkesanpassning, effekten av sociala reformer på hälsotillståndet, kriminologisk forskning. Vidare mediaforskning, modern historia, stadsplanering och den moderna tekniska utvecklingens inverkan på naturresurserna.

Fonden skall enligt föreskrifterna prioritera sådana grenar inom samhällsforskning som icke har så goda möjligheter att få understöd från annat håll. Vidare skall mera omfattande och långdragna projekt respektive nya forskningsprojekt prioriteras.

¹)The Bank of Sweden Tercentenary Fund, Scandinavian University Books, 1968.

Jubileumsfondens anslagsgivning

Jubileumsfonden har delat ut anslag från den 8 oktober 1965 och har under perioden 1965 till 1967 delat ut 33 miljoner kronor varav 47 % gått till social forskning. Inräknas dessutom vissa gränsområden som socialmedicin, psykiatri och kriminologi uppgår procenttalet till 63 %. Fonden planerade att under 1968 dela ut 19 miljoner kr. Som jämförelse kan nämnas att under verksamhetsåret 1967—68 ställde staten genom forskningsrådet 3,7 milj. kr till förfogande för social forskning. Jubileumsfonden innebär sålunda en högst avsevärd förstärkning av resurserna inom detta område.

För att ge en mer konkret bild av fondens verksamhet redovisas en rad projekt, som erhållit anslag. Dessa kan framförallt hänföras till beteendevetenskap, statsvetenskap, samhällsekonomi, statistik, historia, rättsvetenskap och socialetnografi. Någon undersökning avseende tillämpad forskning inom social- eller arbetsvårdsområdena nämnes ej. Tre projekt kan anses falla inom gränsområdena nämligen en prospektiv sociologisk studie, i vilken undersökaren genom att följa en åldersgrupp avser att granska vilken betydelse en rad faktorer har för den sociala utvecklingen och för anpassningen av de enskilda individerna, vidare en undersökning av den sociala bakgrunden till veneriska sjukdomar samt slutligen en behandlings- och kontrollstudie av narkomani.

Anledningen till att social- och arbetsvårdsrådet trots att det nämnes som exempel på projekt som fonden bör satsa på icke förefaller att ha representerats av någon studie kan vara bristen på ansökningar.

I presentationen av fonden framföres emellertid en annan orsak. "In current Swedish discussions on the development of social science research, it has been stressed that there are several fields in which basic research needs to be stimulated and given greater scope. This is most apparent in, for instance, the whole field of social policy, where at different times demands have been made that research shall be developed in order to provide guidance for those engaged on practical questions. But in general it is not possible to reach any

practically useful results unless a theoretical basis has first been established. Without a sufficiently developed theoretical frame of reference the problems are likely to be too loosely defined, and in that case even research based on an extensive collection of data will yield relatively little new knowledge. It is vitally important to have an overall view of the problems and theories, and also to analyse earlier theories, before proceeding to construct concrete hypotheses and to collect material to test and prove these."

Jag kan icke helt instämma i dessa synpunkter. Det förefaller mig vara utomordentligt väsentligt att fonden redan nu ger anslag till större sammanställningar av klientmaterial och utvärderingar av det vård- och servicearbete som för närvarande genomföres, lämpligtvis i form av prospektivt experimentellt upplagda studier. Jag tror till och med att det bör vara en medveten policy för gruppen bakom fonden att försöka initiera forskning med praktisk målsättning inom socialvårdsområdet. Detta torde vara helt i enlighet med fondens statuter.

Var bör socialvårdsforskning bedrivas?

Inom storstäderna pågår som nämnts viss socialvårdsforskning understödd av huvudmännen. Möjligheterna att genomföra vissa tvärvetenskapliga projekt är här större genom att primärkommunen samtidigt är huvudman även för sjukvården. Lindegård har i annan artikel i detta nummer av SMT givit synpunkter på socialvårdsforskning inom storstäder.

Förutsättningarna är sämre för de mindre städerna och landsbygden. I dessa fall förefaller det mest ändamålsenligt att runt något eller några uni-

Inom storstäderna pågår viss socialvårdsforskning understödd av huvudmännen . . . Förutsättningarna är sämre för de mindre städerna och landsbygden. I dessa fall förefaller det mest ändamålsenligt att runt något eller några universitet och socialhögskolor bygga upp forskningsteam.

versitet och socialhögskolor bygga upp forsknings-
team. Dessa grupper bör rekrytera medlemmar
både från socialhögskolorna och universiteten
eftersom kompetensen från flera ämnesområden,
även den praktiskt verksamme och erfarna social-
arbetarens, måste samverka för en realistisk ut-
formning av frågeställningar och undersökningar,
för korrekta tolkningar av resultaten samt vidare
för att kunna föra ut resultaten i praktisk verksam-
het. Detta samarbete förefaller speciellt viktigt
under uppbyggnadstiden så att på ett naturligt sätt
förutsättningar skapas för forskningsverksamhet

inom socialhögskolorna, vilket torde vara viktigt
även för utbildningen av socionomer.

I denna framställning har jag starkt betonat vik-
ten av forskning anknuten till det praktiska klient-
arbetet och i mindre utsträckning tryckt på de
administrativa aspekterna. Självfallet är dessa be-
tydelsefulla även inom socialvårdsarbetet men som
framgår bl. a. av det förslag till forskning vid so-
cialhögskolorna, som framlades av samarbets-
nämnden för socialhögskolorna i november 1967,
finns redan starka förespråkare för dessa områ-
den.

ANSLAG TILL FORSKNING OCH EXPERIMENT INOM REHABILITERINGSOMRÅDET

Försäkringsföretaget Folksam har beslutat att under 1969 utdela högst 100.000 kronor till forskning och experiment inom rehabiliteringsområdet.

Anslaget för år 1969 fördelas efter förslag av Folksams rehabiliteringsråd.

Ledamöter i Folksams rehabiliteringsråd är doktor Seved Apelqvist, professor Gunnar Birke, doktor Erik Bolinder, f. generaldirektören Arthur Engel, professor Sven Forssman, professor Sten Friberg, professor Olle Höök, docent Lennart Ljungberg, generaldirektör Gustav Vahlberg. Ordförande är generaldirektör Gustav Vahlberg.

Ansökan om anslag kan ställas till Folksams rehabiliteringsråd, Folksam, 104 60 Stockholm 20. Till ansökan bör bifogas de handlingar som sökanden önskar åberopa för att styrka sin kompetens, redogörelser för eventuella tidigare egna undersökningar beträffande forskningsprojektet eller experimentverksamheten, kort sammanfattning av tidigare kända resultat inom området ifråga, beskrivning över forskningsprojektet (målsättning, metodik, disponibla hjälpmedel, kostnadskalkyl, tidsplan, eventuella resplaner), referenser samt uppgift om huruvida anslag även sökts från annat håll. Apparatur, utrustning ävensom litteratur och övriga inventarier, som inköpes för anslagna medel och som ej är att betrakta som förbrukningsmateriel, skall som regel tillföras den vetenskapliga institution eller undervisningsanstalt, vid vilken arbetet utföres. I ansökan bör därför även anges vilken institution som kan tillföras dylik apparatur m m.

För att kunna behandlas på rehabiliteringsrådets nästkommande sammanträde bör ansökan om anslag vara nämnden tillhanda senast den 5 maj 1969. Ansökan skall ingivas i 13 exemplar. Särskilda bilagor i form av särtryck etc skall inlämnas i 2 exemplar.

Eventuella förfrågningar kan göras hos direktör Kjell Gustafsson, Folksam, 104 60 Stockholm 20.
Tel. 08/22 01 00

FOLKSAMS REHABILITERINGSRÅD